

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Vivulskio g. 11, LT-03162 Vilnius, tel. (8 5) 266 8176, (8 5) 266 8169, faks. (8 5) 266 4209, el. p. post@socmin.lt, <https://socmin.lrv.lt>. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 1886 03515

Lietuvos Respublikos Seimo
Audito komitetui

Nr. (23.3-55) SD -
Į 2021-04-22 Nr. (5.2Mr-01)-6K-2102665

Kopija
Lietuvos Respublikos finansų ministerijai

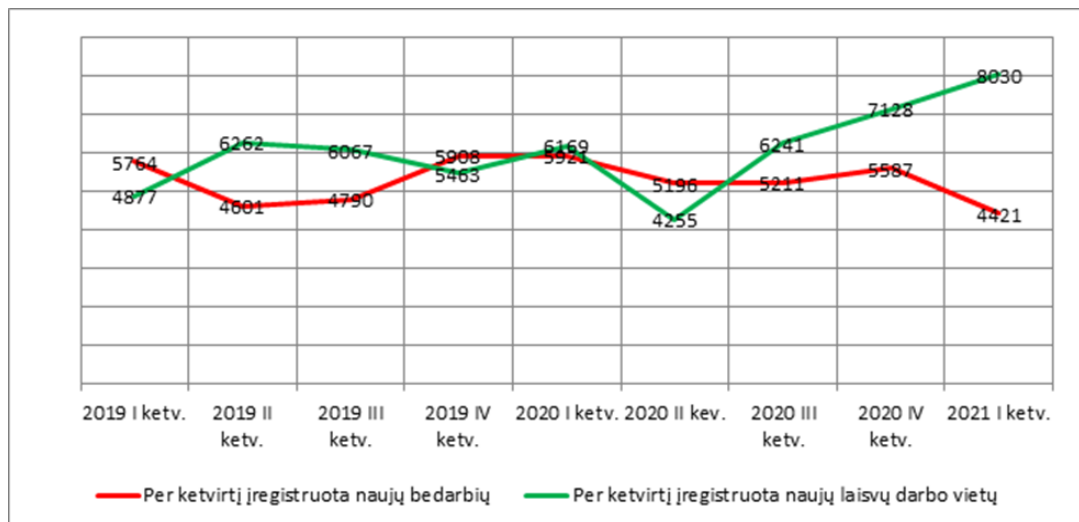
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO AUDITO KOMITETO KLAUSIMO

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, atsakydama į Finansų ministerijos 2021 m. balandžio 22 d. raštu Nr. (5.2Mr-01)-6K-2102665 persiūtą Lietuvos Respublikos Seimo Audito komiteto klausimą dėl informacijos apie statybų sektoriaus pajamų ir nedarbo lygio šiame sektoriuje dinamiką 2019–2020 m. (įskaitant naujausius duomenis už 2021 m. I ketvirtį) ir su šia dinamika susijusius paaiškinimus pateikimo, pagal kompetenciją teikia informaciją.

Statistikos departamento duomenimis statybos sektoriuje užimtų gyventojų 2020 m. buvo 99,7 tūkst. (2019 m. - 105,2 tūkst.). Laisvų darbo vietų, paskaičiuotų pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką, skaičius 2020 m. II-IV ketv. buvo didesnis nei 2019 m. II-IV ketv., sumažėjimas palyginti su 2019 m. fiksuotas tik 2020 m. I ketv.:

	I ketv.	II ketv.	III ketv.	IV ketv.
2019 m.	1174	1044	1031	1066
2020 m.	979	1092	1130	1102

Užimtumo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, statybos sektoriaus įmonių įregistruotų laisvų darbo vietų skaičius 2021 m. I ketv. didžiausias nuo 2019 m. ir beveik du kartus didesnis nei kreipėsi naujų bedarbių, ieškančių darbo statybose.

Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos duomenimis draudėjų skaičius statybos sektoriuje, lyginant 2019 m. ir 2020 m. atitinkamus ketv. (dėl būdingo sezoniškumo), didėjo (išskyrus IV ketv., kuomet draudėjų skaičius išliko beveik nepakitęs), tačiau 2021 m. I ketv. palyginus su 2020 m. I ketv. sumažėjo 7,2 proc.

Ekonominės veiklos sekcijos pavadinimas	Ekonominės veiklos rūšies skyriaus pavadinimas	Draudėjų sk.								
		2019				2020				2021
		1 ketv.	2 ketv.	3 ketv.	4 ketv.	1 ketv.	2 ketv.	3 ketv.	4 ketv.	1 ketv.
STATYBA	Pastatų statyba	5216	5337	5459	5567	5473	5513	5534	5546	5039
	Inžinerinių statinių statyba	728	743	762	775	770	776	778	780	720
	Specializuota statybos veikla	6305	6485	6645	6796	6688	6754	6781	6799	6236
Iš viso		12249	12565	12866	13138	12931	13043	13093	13125	11995

Palyginus 2019 m. ir 2020 m. atitinkamus ketvirčius, apdraustųjų socialiniu draudimu asmenų statybų sektoriuje skaičius 2020 m. I ketv. didėjo 1,7 proc., tačiau nuo II ketv. pradėjo mažėti (nuo 0,8 proc. II ketv. iki 2,7 proc. III ketv. ir 2,4 proc. IV ketv.). 2021 m. I ketv. apdraustųjų statybų sektoriuje sumažėjo 5,3 proc. palyginus su 2020 m. I ketv.

Ekonominės veiklos sekcijos pavadinimas	Ekonominės veiklos rūšies skyriaus pavadinimas	Apdraustųjų skaičius, asm.								
		2019				2020				2021
		1 ketv.	2 ketv.	3 ketv.	4 ketv.	1 ketv.	2 ketv.	3 ketv.	4 ketv.	1 ketv.
STATYBA	Pastatų statyba	36027,0	36779,0	37279,0	36573,0	35832,0	35512,0	35307,0	34758,0	32834,0
	Inžinerinių statinių statyba	17869,0	18623,0	18924,0	18099,0	17560,0	18254,0	18703,0	18195,0	17316,0
	Specializuota statybos veikla	39217,0	40631,0	42007,0	41759,0	41286,0	41461,0	41500,0	41189,0	39477,0
Iš viso		93113,0	96033,0	98210,0	96431,0	94678,0	95227,0	95510,0	94142,0	89627,0

Priskaičiuota socialinio draudimo įmokų suma ir vidutinės mėnesinės apdraustojo pajamos 2019-2021 m. statybos sektoriuje turėjo aiškią didėjimo tendenciją. Nuo 2019 m. I ketv. iki 2021 m. I ketv. priskaičiuota socialinio draudimo įmokų suma padidėjo – 14 proc., o vidutinės mėnesinės pajamos – 18 proc.

Ekonominės veiklos sekcijos pavadinimas	Ekonominės veiklos rūšies skyriaus pavadinimas	Priskaičiuota įmokų suma, tūkst. Eur								
		2019				2020				2021
		1 ketv.	2 ketv.	3 ketv.	4 ketv.	1 ketv.	2 ketv.	3 ketv.	4 ketv.	1 ketv.
STATYBA	Pastatų statyba	20697,80	22790,10	23271,90	23082,30	22052,20	21784,30	23345,00	23211,60	22198,10
	Inžinerinių statinių statyba	13676,90	16602,60	17614,00	16744,70	14635,80	16999,50	18814,60	18751,10	15708,80
	Specializuota statybos veikla	23230,80	25482,30	26743,40	26993,40	26604,40	25597,50	28660,20	28743,80	27782,30
Iš viso		57605,60	64875,10	67629,30	66820,40	63292,40	64381,30	70819,80	70706,50	65689,20

Ekonominės veiklos sekcijos pavadinimas	Ekonominės veiklos rūšies skyriaus pavadinimas	Vidutinės mėnesinės pajamos, Eur								
		2019				2020				2021
		1 ketv.	2 ketv.	3 ketv.	4 ketv.	1 ketv.	2 ketv.	3 ketv.	4 ketv.	1 ketv.
STATYBA	Pastatų statyba	833,54	907,32	917,88	930,38	899,93	894,15	962,23	973,72	978,30
	Inžinerinių statinių statyba	1104,20	1293,32	1363,50	1359,45	1209,37	1355,11	1468,63	1511,34	1311,21
	Specializuota statybos veikla	852,50	911,74	928,46	944,39	933,29	894,59	999,78	1012,51	1015,87
Iš viso		893,47	984,04	1008,28	1016,98	971,88	982,70	1077,71	1094,59	1059,15

Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės pasaugos ir darbo ministerijos duomenimis (toliau – VDI), 2020 m. atlikti 3 224 inspektavimai ir inspekciniai veiksmai, iš kurių buvo ištirti 897 skundai ar pranešimai dėl viešo intereso (iš viso išnagrinėta skundų 4 178). Daugiau nei pusę skundų dėl darbo teisės pažeidimų buvo dėl įdarbinimo tvarkos nesilaikymo ar netinkamo laikymosi, taip pat buvo skundų dėl nemokamo darbo užmokesčio.

2020 m. patikrinimų metu pažeidėjams buvo surašyti 1 408 administracinių nusižengimų protokolai (toliau – AN protokolas), iš jų daugiausia (785) pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 150 str. (komercinės ar ūkinės veiklos tvarkos pažeidimai), 279 AN protokolai pagal ANK 96 str. (darbo įstatymų, DSS norminių teisės aktų pažeidimai), 142 AN protokolai ANK 95 str. (nelegalus darbas) ir 86 pagal Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo (toliau – UĮ) 56 str. 1 dalį (nelegalus darbas). Skirtų baudų suma 658 662 Eur (kartu su administraciniais nurodymais).

2020 m. VDI, vykdydama nelegalaus darbo kontrolės veiksmus, nustatė 359 nelegaliai (neteisėtai) dirbusius trečiųjų šalių piliečius (2019 m. – 257) ir tai sudaro 20,01 proc. (2019 m. – 11,90 proc.), nuo visų nustatytų nelegaliai (neteisėtai) dirbusių asmenų skaičiaus. Per 2020 m. daugiausia nelegaliai (neteisėtai) dirbusių trečiųjų šalių piliečių buvo nustatyta statyboje – 250, ir tai sudaro 20,56 proc. nuo visų nelegaliai (neteisėtai) nustatytų asmenų skaičiaus šiame sektoriuje (1216 asmenų). Nors didžioji dalis nustatytų užsieniečių dirbo statybos sektoriuje – 70 %, tačiau 2020 m., lyginant su 2019 metais, jų sumažėjo 10 %. Tokią tendenciją galėjo nulėmti karantinas dėl COVID-19 ligos, sumažėjusios individualios statybos objektuose statybų apimtys dėl statybinių medžiagų prekybos tinklų darbo laiko ribojimo, patekimo į Lietuvos Respubliką su bevizium ribojimas. Apie 57 proc. nustatytų nelegaliai (neteisėtai) dirbusių užsieniečių sudaro Ukrainos Respublikos piliečiai, tačiau lyginant su 2018-2019 m. jų skaičius sumažėjo, taip pat sumažėjo ir nelegaliai dirbusių užsieniečių iš Baltarusijos Respublikos, o padidėjo nustatytų nelegaliai dirbusių užsieniečių iš kitų šalių, pvz., iš Sakartvelo ir Uzbekistano Respublikos. Pažymėtina, kad nelegaliai (neteisėtai) dirbę Ukrainos Respublikos piliečiai daugiausiai buvo nustatyti statybos sektoriuje. Nustatomų nelegaliai dirbančių užsienio šalių piliečių skaičiaus augimui turėjo įtakos keli veiksniai – geopolitinė situacija Ukrainoje, žmogaus teisių pažeidimai Baltarusijoje, auganti kvalifikuotos darbo jėgos stoka statybos sektoriuje. 5 metai vis dar vyraujanti tendencija, jog statybos sektoriuje Lenkijos įmonės komanduoja darbuotojus iš Ukrainos į Lietuvą. Tyrimai parodė, kad darbuotojai iš Ukrainos dažniausiai nėra buvę Lenkijoje, ir nėra sudarę darbo sutarčių su Lenkijos įmone. Ukrainos ir Baltarusijos Respublikų darbuotojai, padedami tarpininkams, tiesiogiai atvyksta į Lietuvą.

Papildomai pažymime, kad statybos sektoriaus priežiūros įgyvendinimą VDI tęsia ir 2021 metais. Glaudžiai bendradarbiaujant su Jungtiniuose operacijų centruose dalyvaujančių institucijų atstovais (Valstybinės mokesčių inspekcijos, Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnybos, Policijos), VDI ir 2021 metais vykdo nelegalaus (neteisėto) darbo kontrolę statybos sektoriaus įmonėse ir

objektuose. VDI statybos sektorių vertina kaip patį rizikingiausią sektorių nelegalaus darbo atžvilgiu, todėl nuolat vykdo patikrinimus šiame sektoriuje. Pažymėtina, kad siekdami atsirinkti rizikingus statybos objektus, kuriuose galimai dirbama nelegaliai, VDI inspektoriai vykdo statybos objektų stebėseną bepiločio orlaivio (drono) pagalba, kas leidžia tinkamai užfiksuoti, ištirti ir (ar) atskleisti administracinius nusižengimus ir kitus teisės pažeidimus.

VDI 2019–2020 m. skyrė pakankamai didelį dėmesį ne tik įmonių patikrinimams, bet ir kitai augančiai darbo rinkos šėšelinei formai – vykdomai neregistruotai individualiai veiklai, ne tik buvo vykdomi tiksliniai patikrinimai, siekiant nustatyti asmenis, kurie vykdo neregistruotą veiklą, bet ir vykdoma aktyvi švietėjiška veikla. Pastebėta tendencija, kuri galimai yra viena iš priežasčių, lėmusių didėjančių nustatomų neregistruotą individualią veiklą vykdančių asmenų skaičių: statybos sektoriuje vidaus apdailos darbus pastatytuose daugiabučiuose namuose atlieka ne įmonės, o fiziniai asmenys, vykdydami individualią veiklą, dažnai teisės aktų nustatyta tvarka šios veiklos neįregistravę – be verslo liudijimo ar individualios veiklos pažymos. Analogiška situacija yra ir individualios statybos objektuose. VDI už nedeklaruotos savarankiškos veiklos vykdymą pažeidėjams surašo protokolus pagal ANK 150 str. (Komercinės ar ūkinės veiklos tvarkos pažeidimas). Nuo 2019 m. pagal ANK 150 str. 1 d. nustatyta bauda yra nuo trijų šimtų devyniasdešimt iki tūkstančio šimto eurų, o padarius pažeidimą pakartotinai – nuo vieno tūkstančio vieno šimto iki vieno tūkstančio devynių šimtų penkiasdešimt eurų. Pažymėtina, kad nors nuo 2019 m. pagal ANK 150 str. 1 d. minimalios baudos dydis buvo padidintas 30 proc., lyginant su 2018 m. galiojusi baudos dydžiu, tačiau vykdančiųjų nedeklaruotą savarankišką veiklą nesumažėjo. Surašius AN protokolus su nurodymu pagal ANK 150 str. asmenys susimoka pusę minimalios baudos, t. y. 195 eurus.

Atkreiptinas dėmesys, kad pakeistas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. lapkričio 19 d. nutarimas Nr. 1797 „Dėl Verslo liudijimų išdavimo gyventojams taisyklių ir Veiklų, kuriomis gali būti verčiamasi turint verslo liudijimą, rūšių sąrašo“ ir nuo 2020-07-01 panaikintos šios veiklos rūšys: variklinių transporto priemonių techninė priežiūra ir remontas; elektros sistemų įrengimas pastatuose bei elektros įtaisų įrengimas ir remontas; vandentiekio, šildymo ir oro kondicionavimo sistemų įrengimas, statybos baigimo apdailos darbai. Išimtis: nepanaikinti verslo liudijimai - pastatų po statybos valymo darbai ir specialieji statybos darbai (statybvietės paruošimas, stogų dengimas, pamatų klojimas, mūrijimo, betonavimo, hidroizoliaciniai darbai, pastolių ir darbo platformų statymas ir ardymas, dūmtraukių įrengimas jei tai nėra pastatų ir kitų statinių apdailos ir remonto darbai). Gyventojai vykdydami veiklas, dėl kurių verslo liudijimai panaikinti, turi registruoti individualios veiklos pažymą ir mokėti mokesčius kaip juos moka individualią veiklą vykdydami asmenys. Laikytina, kad verslo liudijimų vidaus apdailos darbams panaikinimas, yra viena iš priežasčių, kad statybos sektoriuje dominuoja asmenys vykdydami neregistruotą individualią veiklą. Pažymėtina, kad pagal VMI statistinius duomenis 2020 m. buvo išduoti 5884 verslo liudijimai ekonominei veiklai - statybos baigimo apdailos ir valymo darbams, o po 2020 m. liepos 1 d. – 1 023 verslo liudijimai pastatų valymo po statybų darbams, t. y. jų išduota ženkliai mažiau įvedus draudimą. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad 2020 m. ekonominėje veikloje – specialieji statybos darbai (statybvietės paruošimas, stogų dengimas, pamatų klojimas, mūrijimo, betonavimo, hidroizoliaciniai darbai, pastolių ir darbo platformų statymas ir ardymas, dūmtraukių įrengimas) buvo išduoti 5995 verslo liudijimai, o po 2020 m. liepos 1 d. – 7713, t. y. matomas augimas, todėl galimai asmenys, vykdydami individualią veiklą su verslo liudijimu statybos baigimo apdailos darbams, dabar tuos pačius darbus atlieka pasirinkę verslo liudijimą – specialieji statybos darbai (statybvietės paruošimas, stogų dengimas, pamatų klojimas, mūrijimo, betonavimo, hidroizoliaciniai darbai, pastolių ir darbo platformų statymas ir ardymas, dūmtraukių įrengimas), išskyrus pastatų ir kitų statinių apdailos ir remonto darbus. Objektyvias išvadas kokią įtaką nustatytų neregistruotą individualią veiklą vykdančių asmenų dinamikai ir tendencijoms turėjo verslo liudijimų statybos baigimo apdailos ir valymo darbai ekonominei veiklai panaikinimas, galima būtų daryti už vėlesnius laikotarpius, kai nebus tokių neigiamų faktorių kaip COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) pandemija, išaugęs bedarbystės mastas ir pan.

Informuojame, kad VDI Darbo ginčų komisijos (toliau – DGK) 2020 metais gavo 1 176 prašymus iš statybos sektoriaus, o tai yra didelė visų gautų per 2020 m. prašymų (gauta 7044) dalis. Statybos sektorius kartu su transporto sektoriumi (1 162) sudaro didžiąją dalį gautų skundų. DGK išnagrinėta 1 211 prašymų (su perėjusiais iš praėjusių metų), kuriuose buvo iškelti 2 205 reikalavimai, iš jų: dėl darbo užmokesčio – 1 818 (82 proc. nuo visų); dėl atleidimo iš darbo pripažinimo neteisėtu – 84 (4 proc.); dėl darbo sutarties sąlygų – 55 (2,5 proc.); dėl turinės žalos atlyginimo – 53 (2,4 proc.) ir kt. Nagrinėjant šiuos reikalavimus, priimti 2 205 sprendimai: 1 179 – reikalavimą patenkinti arba tenkinti iš dalies (42 proc.); 357 – atmesti (16 proc.); 240 – nutraukti bylą, ieškovui atsisakius visų reikalavimų posėdžio metu arba iki posėdžio (11 proc.); 171 – nutraukti bylą, patvirtinus taikos sutartį (7,8 proc.) ir kt.

Į DGK dažniausiai buvo kreiptasi dėl darbo užmokesčio išieškojimo, taip pat nemažai – dėl materialinės žalos atlyginimo, kai reikalavimus teikia darbdaviai (pateiktas 41 prašymas). Paminėtina, kad į DGK aktyviai kreipiasi tiek darbuotojai, tiek darbdaviai, tačiau kaip ir praeitais laikotarpiais, darbuotojų prašymai sudaro didžiąją dalį visų prašymų – net 96 proc. Darbo ginčų komisijų nurodytos sumokėti sumos statybos sektoriuje 2020 m. siekė 1 592 501 Eur.

Viceministras

Vytautas Šilinskas

Indrė Lankelienė, tel. 8 675 31166, el. p. Indre.Lankeliene@socmin.lt

Daiva Liugienė, tel. 8 658 60252, el. p. Daiva.Liugiene@socmin.lt

Irena Mickevičiūtė, tel. 8 658 60767, el. p. Irena.Mickeviciute@socmin.lt

